

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ ЗА IX КЛАС
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА ПО РАМКОВИ УЧЕБНИ ПЛАНОВЕ
ПО ЧЛ. 12, АЛ. 2, Т. 2, 3, 4, 22 ОТ НАРЕДБА № 4 ОТ 30 НОЕМВРИ 2015 Г. ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН)**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Тази учебна програма по *история и цивилизации* за IX клас е за обучение по рамкови учебни планове с интензивно изучаване на чужд език. Тя е синтез от учебните програми за VIII и за IX клас за обучение по рамкови учебни планове с разширено или без разширено и интензивно изучаване на чужд език. Съдържанието на общообразователната подготовка обхваща периода от XVI век до началото на XXI век. Едновременно с представянето на значимите политически, стопански, социални и културни процеси в Европа и в света съществено място е отделено на превратностите на българското историческо развитие. Чрез представяне на динамиката на процесите на Новото време и Съвременността се осмислят проекциите на значимите феномени на историческото развитие, формира се активно отношение към демократичните ценности на обществото. В процеса на обучение се затвърждават уменията за овладяване и прилагане на специфични техники на историческото познание, като акцентът е поставен върху уменията за учене, за развиване на критично мислене и самостоятелното обработване на информация, за изразяване на собствена позиция.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ, ОТНОШЕНИЯ
I. Фундаментите на съвременния свят	Открива връзката между политически, стопански, идейни и социални промени. Описва основни политически възгледи и модели на управление. Обяснява възникването и дейността на различни институции. Прилага хронологични и/или пространствени ориентири при обяснение на териториални и/или обществени промени. Определя мястото на България в значими исторически процеси. Подбира и използва основни понятия при описание, сравнение и анализ на исторически събития и процеси. Открива причини и последици.
II. Национално и световно историческо и културно наследство	Познава културни достижения от периода. Обяснява традиции, принадлежащи на различни култури. Открива синхронност или асинхронност в културното развитие на различните общества и дава примери за взаимни влияния. Оценява значението на националните и европейските приноси в световното културно наследство.
III. Човекът в историята	Описва развитието на идеите за правата и свободите на гражданите в различните общества. Представя различия в начините на живот и в ценностите на отделни общества. Оценява идеи и действия на личности в историята. Обяснява социални и икономически последици от открития в областта на науката, техниката и технологиите. Обяснява значими проблеми в историческото развитие и ролята на човека за тяхното разрешаване.
IV. Източници на историята	Извлича и интерпретира информация от писмени документи, карти, изображения, схеми, диаграми. Проявява критично отношение при работа с различни исторически източници. Разграничава исторически факти от интерпретациите за тях. Създава писмен текст по зададен исторически проблем и/или върху исторически източници. Търси, подбира и обработва информация с помощта на ИКТ по зададени показатели.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Очаквани резултати	Нови понятия
<p><u>Тема 1. Въведение в Новото време</u></p>	<p>Използва хронологични и пространствени ориентири при определяне на епохата на Новото време. Разбира основни характеристики на епохата. Посочва мястото на българите в историческите процеси на епохата.</p>	<p>Ново време</p>
<p><u>Тема 2. Началото на Новото време (XVI – XVII в.)</u> <u>Акценти:</u></p> <p>2.1. Държавност и политики 2.1.1. Велики географски открития 2.1.2. Англия – ограничената монархия 2.1.3. Франция – абсолютната монархия 2.1.4. Русия при Петър I Велики 2.1.5. Османската империя (XVI – XVII век)</p> <p>2.2. Общество и идеи 2.2.1. Реформация и Контрареформация 2.2.2. Новата икономика 2.2.3. Новият човек 2.2.4. Всекидневието</p>	<p>Обяснява причини и последици от Великите географски открития. Открива причини и последици от религиозните войни в Европа (Франция, Англия, Свещена Римска империя). Представя политическата система на френския абсолютизъм. Описва животът във Версай по времето на Луи XIV. Описва установяването на парламентарната монархия в Англия.</p> <p>Представя реформите на Петър I Велики в Русия. Обяснява връзката между балканските антиосмански въстания и войните на европейските държави с Османската империя.</p> <p>Представя основни идеи на Новия човек (хуманизъм, индивидуализъм). Разпознава идеите на Реформацията чрез различни исторически източници. Представя идеите на Мартин Лутер. Представя основни възгледи на протестанството и католицизма. Открива причини и последици от преместването на</p>	<p>конкистадори абсолютизъм меркантилизъм парламентарна монархия</p> <p>Реформация/Контрареформация</p> <p>индулгенция протестанство пуритани йезуити</p>

<p>2.3. Култура 2.3.1. <i>Ренесансът в Европа</i></p>	<p>стопанския център на Европа. Подбира и обработва информация за исторически личности, събития и процеси чрез ИКТ.</p> <p>Свързва представители на Ренесанса с техни произведения.</p>	<p>Ренесанс</p>
<p><u>Тема 3. Векът на Просвещението (XVIII в.)</u> <u>Акценти:</u></p> <p>3.1. Държавност и политики 3.1.2. <i>Създаване на САЩ</i> 3.1.3. <i>Френската революция от 1789 г.</i> 3.1.1. <i>Просветеният абсолютизъм</i></p> <p>3.2. Общество и идеи 3.2.1. <i>Просвещението в Западна Европа</i> 3.2.2. <i>Балканското възраждане през XVIII век</i> 3.2.3. <i>Първа индустриална революция</i> 3.2.4. <i>Промени във всекидневието на хората</i></p>	<p>Разбира основни характеристики на Просвещението. Описва особености на просветения абсолютизъм (Мария Терезия, Фридрих II, Екатерина II). Посочва причини и последици от Войната за независимост на САЩ. Посочва причини и последици от Френската революция (1789 г.)</p> <p>Свързва основни представители на Просвещението (Джон Лок, Волтер, Монтескьо, Русо) с техните идеи. Открива идеи на Просвещението, залегнали в основата на Декларацията за независимост и Декларацията за правата на човека и гражданина. Разбира влиянието на Просвещението върху Балканското възраждане. Установява синхронност между идеите на Просвещението и възгледите на Паисий Хилендарски. Дава примери за открития и нововъведения – символи на Първата индустриална революция. Извлича информация от различни исторически източници за промени в обществото и всекидневния живот, резултат от индустриалната революция. Подбира и обработва информация за исторически личности, събития и процеси от Просвещението чрез ИКТ.</p>	<p>Просвещение</p> <p>просветен абсолютизъм президентска република</p> <p>индустриална революция урбанизация</p>

<p>3.3. Култура</p> <p><i>3.3.1. Новите стилове в архитектурата и изкуството</i></p>	<p>Разпознава различни стилове (класицизъм, барок) Дава примери за европейски влияния върху духовния живот на Балканите.</p>	
<p><u>Тема 4. Векът на национализма (XIX век)</u> <u>Акценти:</u></p> <p>4.1. Държавност и политики 4.1.1. Франция и Европа в началото на XIX век 4.1.2. Създаване на национални държави 4.1.3. Гражданската война в САЩ 4.1.4. Международните отношения през XIX век 4.1.5. Османската империя и Източният въпрос 4.1.6. Възстановяване на българската държавност 4.1.7. Великите сили от втората половина на XIX век до навечерието на Първата световна война.</p> <p>4.2. Общество и идеи 4.2.1. Обществени движения и политически учения през първата половина на XIX век 4.2.3. Нации и национализъм в Европа 4.2.5. Втора индустриална революция 4.2.6. Модернизацията на всекидневието през XIX век</p>	<p>Описва промените във Франция и Европа по времето на Наполеон I. Представя разположението на силите в Европа след Виенския конгрес. Разбира значението на революциите в Европа от 1848 г. Обяснява политиката на колониализъм и дава примери. Посочва причини и последици от Гражданската война в САЩ. Обяснява обединението на Италия и на Германия като проява на националната идея. Дава примери за създаването на самостоятелни държави на Балканите. Открива идеи на либерализма чрез Търновската конституция. Разграничава основни позиции на Великите сили по важни международни проблеми.</p> <p>Разграничава идеите на консерватизма, либерализма, социализма и анархизма. Оценява идеи и действия на личности от епохата. Дава примери за българи, участвали в освободителните бори на други народи. Открива синхронност между идеите на Васил Левски за освобождение и бъдещо устройство на България и европейската национална идея. Обяснява значението на Втората индустриална революция за модернизация на обществото. Посочва основни белези на икономическото развитие чрез примера на САЩ и Западна Европа. Дава примери за новопоявили се движения и организации (на жените, синдикати).</p>	<p>национализъм реставрация статукво империализъм</p> <p>Източен въпрос</p> <p>консерватизъм либерализъм капиталистическо стопанство конкуренция монопол пролетариат социализъм анархизъм</p>

<p>4.3. Култура 4.3.1. Нови художествени стилове 4.3.2. Открития и нововъведения</p>	<p>Дава примери за контрасти в начина на живот на основните социални групи в индустриалното общество. Извлича информация от статистически данни за промените в икономиката и обществото. Посочва нови форми на развлечения. Разбира значението на възстановяването на олимпийското движение.</p> <p>Свързва произведения със съответните им художествени стилове: романтизъм, реализъм, импресионизъм, експресионизъм. Дава примери за открития и нововъведения, допринесли за подобряване на живота на хората. Подбира и обработва информация чрез ИКТ за културните постижения от XIX век.</p>	
<p><u>Тема 5. Въведение в Съвременността</u></p>	<p>Използва хронологични и пространствени ориентери при определяне на съдържанието на Съвременната епоха.</p>	<p>Съвременност</p>
<p><u>Тема 6. Светът от Първата световна война до 1945 г.</u> <u>Акценти:</u></p> <p>6.1. Държавност и политики 6.1.1. Блоково обособяване в навечерието на Първата световна война 6.1.2. Първа световна война 6.1.3. Участие на България в Първата световна война 6.1.4. Версайско-Вашингтонска</p>	<p>Представя по зададени показатели двата военнополитически блока в началото на XX в. Открива причини и последици от Първата световна война. Прилага пространствени ориентери при проследяване основни етапи на военни действия по време на Първата световна война. Познава Версайско-Вашингтонската система от мирни договори. Представя промени в политическата карта на Европа след Първата световна война. Проследява с помощта на карта промените в границите на България след Първата световна война. Разбира особеностите на демократичния политически</p>	<p>болшеvizъм националсоциализъм фашизъм диктатура авторитаризъм франкизъм</p> <p>ревизионизъм реваншизъм пацифизъм изолационизъм</p>

<p><i>система</i></p> <p><i>6.1.5. Международните отношения след Първата световна война</i></p> <p><i>6.1.6. Франция, Великобритания и САЩ между двете световни войни</i></p> <p><i>6.1.7. От Русия към СССР</i></p> <p><i>6.1.8. Фашизмът в Италия</i></p> <p><i>6.1.9. Националсоциализмът в Германия</i></p> <p><i>6.1.10. България между двете световни войни</i></p> <p><i>6.1.11. Авторитарни режими на Балканите</i></p> <p><i>6.1.12. Гражданската война в Испания</i></p> <p><i>6.1.13. Международни отношения в навечерието на Втората световна война</i></p> <p><i>6.1.14. Втората световна война (1939 – 1945 г.)</i></p> <p><i>6.1.15. Участието на България във Втората световна война</i></p>	<p>модел чрез примера на САЩ, Франция и Великобритания.</p> <p>Обяснява причини за появата на тоталитарни режими.</p> <p>Попълва в таблица по зададени показатели основни характеристики на болшевизма, фашизма, националсоциализма.</p> <p>Описва основни тенденции на българския политически живот между двете световни войни.</p> <p>Разбира особеностите на авторитарния политически модел чрез примера на франкизма и режимите в балканските държави между двете световни войни.</p> <p>Оценява идеи и действия на държавници на демократична, авторитарна, тоталитарна държава.</p> <p>Открива причини и последици, свързани с Гражданската война в Испания.</p> <p>Посочва причините за неуспеха на опитите на западните демокрации за запазване на мира.</p> <p>Представя политиката на сближение между Германия и СССР.</p> <p>Прилага пространствени ориентири при проследяване основни етапи на военни действия по време на Втората световна война.</p> <p>Характеризира като геноцид политиката на Холокост, провеждана от нацистка Германия.</p> <p>Представя принципи на Атлантическата харта.</p> <p>Попълва в таблица основни решения от срещите на лидерите на Антихитлеристката коалиция (Техеран, Москва, Ялта, Потсдам).</p> <p>Обяснява избора и действията на България във войната.</p> <p>Оценява като проява на гражданско поведение спасяването на българските евреи през Втората световна война.</p> <p>Дава примери за легална и нелегална съпротива срещу прогерманската политика на режима в България.</p> <p>Представя с помощта на ИКТ участието на България в победата над хитлеристка Германия.</p>	<p>гражданска война</p> <p>расизъм</p> <p>аншлус</p> <p>геноцид</p> <p>Холокост</p> <p>антисемитизъм</p>
--	--	--

<p>6.2. Общество и идеи 6.2.1. Икономическо развитие на държавите с демократичен тип управление 6.2.2. Икономическо развитие на държавите с тоталитарно управление 6.2.3. Световната икономическа криза 1929 – 1933 г. 6.2.4. Промени в обществото в периода между двете световни войни</p> <p>6.3. Култура, наука и технологии 6.3.1. Култура и пропаганда между двете световни войни 6.3.2. Масовата култура</p>	<p>Обяснява понятието „средна класа“ чрез примера на Великобритания и САЩ. Описва стопанските преобразувания в СССР (НЕП). Представя новата роля на държавата в икономиката чрез примера на фашистка Италия и нацистка Германия. Дава примери за политически и социални конфликти и противопоставяния в България. Открива причини за Световната икономическа криза (1929-1933). Дава примери за мерки на „Новия курс“ в САЩ. Представя с помощта на ИКТ постижения на личности, организации и движения за граждански и социални права. Представя с помощта на ИКТ различия във всекидневието на хората в града и селото по зададени показатели.</p> <p>Свързва произведения на изкуството със съответните им направления: абстракционизъм, сюрреализъм, кубизъм. Дава примери за влияния на модерните художествени стилове върху българската литература, изкуство и архитектура. Посочва примери за използване на изкуството за пропагандни цели.</p>	<p>нова икономическа политика (НЕП) национализация колективизация „Голямата депресия“ автаркия</p>
<p><u>Тема 7. Светът след 1945 г.</u> <u>Акценти:</u></p> <p>7.1. Държавност и политики 7.1.1. „Студената война“ 7.1.2. Международни организации 7.1.3. Деколонизация 7.1.4. Държави с демократично управление 7.1.5. Източният блок</p>	<p>Характеризира Нюрнбергския процес като първи международен съд за престъпления срещу човечеството. Описва процеса на възстановяване на демокрацията чрез примера на Франция и Италия. Познава основните проявления на „Студената война“. Обяснява процесите на деколонизация. Представя основните клаузи на подписания от България Парижки мирен договор (1947 г.) Описва процеса на преход на България от „народна демокрация“ към сталински модел на управление.</p>	<p>„Студена война“ „желязна завеса“ деколонизация „народна демокрация“ приватизация</p>

<p>7.1.6. Краят на тоталитарните режими в Източна Европа</p> <p>7.1.7. Изграждане на обединена Европа</p>	<p>Обяснява опитите за реформиране на комунистическия модел чрез примера на Унгария, Чехословакия, Полша.</p> <p>Свързва идеи и действия на политически лидери на САЩ, Великобритания, Франция, СССР, България.</p> <p>Посочва последици от промените в СССР и държавите в Източна Европа.</p> <p>Представя развитието на идеята за обединена Европа.</p> <p>Свързва правата на гражданите на Европейския съюз с институциите, които ги защитават.</p> <p>Познава права и задължения на гражданите на Европейския съюз.</p> <p>Представя с помощта на ИКТ процесите на разширяване на Европейския съюз и евроинтеграцията на България.</p> <p>Извлича информация от документи на различни международни организации (ООН, НАТО, СИБ, Варшавски договор, ЕС).</p>	<p>„нежна революция“</p> <p>плюрализъм</p> <p>разведряване</p>
<p>7.2. Общество и идеи</p> <p>7.2.1. <i>Икономически модели в Европа</i></p> <p>7.2.2. <i>Икономическо развитие на САЩ, Китай и Япония.</i></p> <p>7.2.3. <i>Преход от планова към пазарна икономика на държавите от Източния блок</i></p> <p>7.2.4. <i>Животът на хората в съвременното общество</i></p> <p>7.3. Култура, наука и технологии</p> <p>7.3.1. <i>Ролята на технологиите върху живота на хората</i></p>	<p>Посочва действия за преодоляване на следвоенната обществена, политическа и икономическа криза в Източна и Западна Европа, САЩ, Китай и Япония.</p> <p>Обяснява трудностите при прехода от планова към пазарна икономика в държавите от Източния блок.</p> <p>Дава примери за масови обществени движения (младежки, антивоенни, за граждански права).</p> <p>Описва ролята на жената в съвременния свят.</p> <p>Посочва открития и нововъведения, подобрили начина на живот на хората.</p> <p>Описва влиянието на интернет и социалните глобални мрежи върху общуването между хората.</p> <p>Дава примери за промени в развлеченията под въздействие на</p>	<p>планова икономика</p> <p>пазарна икономика</p> <p>сегрегация</p> <p>дисидент</p>

7.3.2. Световните постижения в областта на културата, науката и технологиите	технологииите. Дава примери за българи със световни постижения в областта на културата, науката и спорта. Представя с помощта на ИКТ постиженията на световната култура.	попкултура
--	--	------------

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

За нови знания	до 60%
За упражнения и практически дейности	до 22%
За обобщение и преговор	до 12%
За контрол и оценка	до 6%

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет история и цивилизации в IX клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценяването на постиженията на учениците отразява равнището на достигане на очакваните резултати в учебната програма. То отчита динамиката в различните сфери на познавателната им дейност (усвояване и преработване на информация, прилагане на знания и умения, формиране на компетентности, оценъчни дейности и др.). Поради спецификата и разнообразния характер на очакваните резултати при оценяването могат да се използват различни методи и средства за проверка и оценка.

Учениците трябва предварително да са информирани за критериите и системата за оценяване на постиженията им.

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки (от устни, от писмени, от практически изпитвания)	50%
Оценки от контролни работи	25%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, на упражнения, работа по проекти и др.)	25%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

1. Дейности, които могат да се реализират в класната стая, както и такива, които се реализират извън училище

ДЕЙНОСТИ	
В КЛАСНАТА СТАЯ	ИЗВЪН УЧИЛИЩЕ
<p>Участие в роли и симулативни игри.</p> <p>Изработване на мултимедийни презентации.</p> <p>Изработване на хронологични таблици, линии на времето. схеми, диаграми по зададени показатели.</p> <p>Участие в дискусии и дебати по важни исторически теми.</p> <p>Работа с разнообразни източници на информация: исторически справочници, интернет, художествена литература.</p> <p>Работа в екип по предварително зададени задачи за проучване.</p> <p>Участие в разработване на учебни проекти.</p> <p>Изработване на портфолио.</p>	<p>Организиране на учебни екскурзии</p> <p>Посещение на музеи и музейни сбирки от национално и регионално значение.</p> <p>Работа в библиотека.</p> <p>Посещение на архив.</p> <p>Използване на информация от интернет за проучвателска и изследователска дейност, свързана както с конкретното учебно съдържание, така и за изучаването на родния край.</p> <p>Провеждане на интервюта и анкети.</p> <p>Запознаване с органи на местната и централна власт.</p>

2. Междупредметни връзки, насочени към придобиване на ключови компетентности:

КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ
<p>Компетентности в областта на българския език</p>	<p>Български език:</p> <p>Знание за основните видове устно взаимодействие.</p> <p>Умение за критическо четене и писане.</p> <p>Отношение на предразположеност към критичен и конструктивен диалог.</p> <p>Използва знания за анализ на различни видове текст.</p> <p>Развива умения за събиране, обработване и структуриране на информация.</p> <p>Развива умения за разграничаване и осмисляне на информация от различни видове текст.</p> <p>Използва знания и развива умения за изготвяне на отговор на исторически въпрос в писмена и устна форма.</p>

	<p>Използва знания и развива умения за изготвяне на съобщение, доклад, презентация.</p> <p>Развива умения за използване на литературни произведения като исторически източник.</p> <p>Разбира, използва, съпоставя, оценява и осмисля различни по формат текстове (непрекъснат – писмена реч, организирана в изречения, структурирани в абзаци; прекъснат – таблица, графика, диаграма, списък, изображение и др.; смесен – комбинация от прекъснат и непрекъснат текст), включително и дигитални, за изпълнение на определени задачи.</p>
<p>Умения за общуване на чужди езици</p>	<p><u>Чужди езици:</u></p> <p>Чрез използваните понятия от чужд произход обогатява езиковата си култура.</p> <p>Отношение към културното многообразие и межкултурното общуване.</p> <p>Използва знания и развива умения за четене, разбиране и писане на текст на чужд език.</p> <p>Развива умения за общуване на чужди езици.</p> <p>Формира умение и отношение за межкултурно общуване.</p>
<p>Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите</p>	<p><u>Математика:</u></p> <p>Развива умения за построяване и разчитане на графика.</p> <p>Развива умения за търсене на белези за еднаквост и съпоставимост на фигури.</p> <p>Развива умения за изработване на линия на времето, схема, диаграма, таблица.</p> <p>Използва знания за постиженията и приложението на технологиите.</p> <p><u>Природни науки:</u></p> <p>Знание за напредъка, ограниченията и рисковете от технологиите в обществото.</p> <p>Умение за разбиране на промените, причинени от човека вследствие развитието на природните науки и технологиите.</p> <p>Умение да се разпознават основните характеристики на научното търсене и умение да се съобщават заключенията и разсъжденията, които довеждат до тях.</p> <p>Отношение на уважение към истината и желание да се търсят аргументи и да се оценява тяхната валидност.</p>

<p>Дигитална компетентност</p>	<p><u>Информационни технологии:</u> Знание за основни компютърни програми за обработка на текстове, създаване на електронни таблици, бази данни, съхраняване и управляване на информация. Умения да се използват инструменти за създаване и представяне на информация. Умения при обработка на информация по различни исторически теми чрез използването на текстообработващи програми. Умения за работа с Power Point и изработване на презентации. Умения за критично осмисляне и отношение към информацията от различни медии.</p>
<p>Умения за учене</p>	<p><u>Български език и литература и информационни технологии:</u> Използва знания и развива умения по езикова грамотност и дигитална компетентност.</p> <p><u>География и икономика:</u> Развива умения за работа с различни видове карти. Ориентиране в динамично променящите се граници на европейските държави. Използва знания за политическата организация на обществото, за световното стопанство, за световни и регионални организации Прилага знания, като използва понятия, които са общи за двата предмета.</p> <p><u>Изобразително изкуство:</u> Развива умения за наблюдение, извличане на информация и съставяне на описание, на устен или писмен отговор върху произведения на изкуството (картина, карикатура) като исторически източник. Развива умения за свързване на текст и изображение. Утвърждава като част от активния речник понятия като композиция, фон, палитра и др.</p>

	<p><u>Философия:</u> Умение да оценява собствената си работа, както и да търси съвети и подкрепа, когато е необходимо. Отношение на положителна нагласа, която включва мотивацията и увереността да се постоянства и успява в ученето в хода на човешкия живот. Прилага знания, като използва понятия, които са общи за двата предмета. Използва знания и развива умения за критично осмисляне на информация. Използва знания за различните видове власт, институции, модели на управление, правата на човека и задълженията на гражданите</p>
<p>Социални и граждански компетентности</p>	<p><u>Български език и литература:</u> Формира отношение към етичните кодекси и кодекси на поведение, общоприети в различните общества и обществени среди.</p> <p><u>География и икономика:</u> Знания за европейската интеграция, цели и структура на Европейския съюз. Знания за мястото на България в процесите на евроинтеграцията</p>
<p>Инициативност и предприемчивост</p>	<p><u>Философия:</u> Знание за компетентността, която включва творчество, новаторство, поемане на рискове, както и способността да се планират и управляват проекти. Умение за способността да се работи както индивидуално, така и в сътрудничество с групи. Основно значение има умението да се преценяват и откриват собствените силни и слаби страни, да се оценяват и поемат рискове, когато е оправдано.</p>

Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	<u>БЕЛ и изкуства:</u> Развива умения за разбиране и оценяване на историческата стойност на българското и европейското културно наследство. Развива чувство за идентичност и разбиране на многообразието на културното и творческото изразяване.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	<u>География и икономика:</u> Изгражда разбиране за единство на околна среда, бит и всекидневие на хората. <u>Биология и здравно образование:</u> Знание за здравословен начин на живот и развиване на умение за подкрепа на устойчивото развитие.